

Teachers' Views on Writing Skills of Syrian Students Who Receive Education Primary Schools in Turkey

Sümeyye Gültutan

*Ministry of National Education
gultutansumeyye@gmail.com*

Mustafa Onur Kan

*Hatay Mustafa Kemal University
mokan@mku.edu.tr*

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the teachers' views on the writing skills of the Syrian students. The study group of the research consists of 30 volunteer teachers who have Syrian students in their classes in four state primary schools affiliated to the Ministry of National Education in the central districts of Şanlıurfa province in 2018-2019 academic year. In this study, descriptive scanning model was used, and data were collected by Teachers' Views on Writing Skills of Syrian Students Semi-Structured Interview Form and Personal Information Form, which were developed by the researcher. During the preparation of the interview forms, opinions were obtained from two experts in the field of teaching Turkish to foreigners. The data obtained from the interviews were analyzed by descriptive analysis. As a result of the research, Syrian students receiving education in primary schools in Turkey are willing to write whereas they generally have low level writing skills, that the current curriculum is useful but inadequate. It is found that many problems are encountered during the writing process and the most important one is vocabulary problems such as lack of vocabulary and not knowing Turkish equivalents of words. It was also determined that the teachers use various methods / techniques, activities / materials for the problems encountered, and the teachers have various suggestions, especially that the students should take education of Turkish before starting the school to solve the language problem.

Keywords: Syrian students, writing, writing skills, teaching Turkish to foreigners.

With the growth of the crisis in Syria, migration movements started and this situation has been the agenda of the world with social, political and many other factors. One of the places in the world that is home to the largest immigration issue is Turkey. There are more than 3.6 million registered Syrian in Turkey (UNHCR, 2019). According to the 2019 data, 1 million 700 thousand 572 people are children under the age of 18 (General Directorate of Migration Management, 2019). It is known that how vital the education of these children is.

There are many studies on the problems encountered in the integration process of Syrian students into Turkish schools and education system (e.g. Dönmez and Paksoy, 2015; Özer, Komsuoğlu and Ateşok, 2016; Erdem, 2017, Şimşir and Dilmaç, 2018). In this study, it is tried to focus on writing skills unlike the other researches in which general education problems are examined. It is thought that this study can contribute the literature about writing skills of Syrian students. In addition, identifying the opinions and suggestions of the teachers on writing skills of the Syrian students can create awareness for program developers and teachers about the development of this skill.

The aim of this study is to determine the views of teachers about the writing skills of Syrian students studying in primary schools in Turkey. Depending on this purpose, the sub-objectives of the research are as follows:

1. Teachers' views about the current situation about writing skills of Syrian students,
2. Teachers' views about Turkish Language Curriculum about writing skills of Syrian students,
3. Practices of teachers in the process of developing writing skills of Syrian students,
4. Problems related to the writing skills of Syrian students,
5. Determination of teachers' suggestions for more effective writing skills of Syrian students.

Method

Model

In this study, which investigates the views of teachers about the writing skills of Syrian students studying in primary schools in Turkey, survey model was used.

Participants

The research was carried out in four public elementary schools in the central districts of Şanlıurfa in the 2018-2019 academic year. The study group consisted of 30 volunteer teachers who have Syrian students in their class.

Data Collection

In this study, data were collected by “Teachers Views on Writing Skills of Syrian Students Semi-Structured Interview Form” and “Personal Information Form”. Personal Information form includes gender of the participated teachers, teaching experience, graduation level and field of graduation.

Data Analysis

Descriptive analysis technique was used to analyze the data obtained in the research. In this approach, the data obtained are examined according to predetermined themes. In the descriptive analysis, the most remarkable parts of the interviews with individuals who are the essence of the data obtained from the research are frequently quoted by direct quotation. The main purpose of the descriptive analysis is to present the collected and regular data to readers and researchers (Yıldırım & Şimşek, 2013).

Conclusion & Discussion

In this study, teacher views about writing skills of Syrian students were investigated. As a result, when all the findings of the study were examined, it was determined that the first and common problem was the language problem. It was concluded that students' writing skills were low, but students were willing to write and their approaches were good about writing. It is understood that the current Turkish Language Teaching Curriculum is useful but inadequate and some changes are needed. However, it should be noted that, this curriculum is not intended for Syrian students. It has been found that the biggest problem in the development of writing and writing skills is the language problem as well as the obstacles in front of many skills and fields. It has been determined that the teachers make various applications for these problems and have various suggestions for the solution of the problems. One of these suggestions is that Turkish language education should be given before starting the school to solve the language problem.

Türkiye’de İlkokulda Öğrenim Gören Suriyeli Öğrencilerin Yazma Becerisine İlişkin Öğretmen Görüşleri*

Sümeyye Gültutan
Milli Eğitim Bakanlığı
gultutansumeyye@gmail.com

Mustafa Onur Kan
Hatay Mustafa Kemal University
mokan@mku.edu.tr

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de ilkökul düzeyinde öğrenim gören Suriyeli öğrencilerin yazma becerisine ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 eğitim-öğretim yılında, Şanlıurfa ili merkez ilçelerinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı dört devlet ilkökulunda, sınıfında Suriyeli öğrenci bulunan 30 gönüllü öğretmen oluşturmaktadır. Betimsel tarama modelinin kullanıldığı çalışmada araştırmacı tarafından geliştirilen Türkiye’de İlkokulda Öğrenim Gören Suriyeli Öğrencilerin Yazma Becerisine İlişkin Öğretmen Görüşleri Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu ve Kişisel Bilgi Formu ile veriler toplanmıştır. Görüşme formları oluşturulurken yabancılara Türkçe öğretimi alanında uzman iki öğretim üyesinden görüş alınmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda Türkiye’de ilkökulda öğrenim gören Suriyeli öğrencilerin yazma becerisinin genel olarak düşük düzeyde olmasına karşın yazmaya istekli oldukları, mevcut programın faydalı fakat yetersiz olduğu, yazma sürecinde birçok sorunla karşılaştığı ve en önemli sorunun kelime hazinesi yetersizliği ve kelimelerin Türkçe karşılıklarını bilmeme gibi söz varlığı problemleri olduğu, karşılaşılan sorunlara yönelik öğretmenlerin çeşitli yöntem/teknik, etkinlik/materyal kullandıkları, Suriyeli öğrencilerin yazma becerisini daha etkili kazandırmaya yönelik okula başlamadan önce öğrencilerin Türkçe eğitimi alması gerektiği başta olmak üzere öğretmenlerin çeşitli önerilerinin olduğu belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Suriyeli öğrenciler, yazma, yazma becerisi, yabancılara Türkçe öğretimi.

ünümüzde dünyada yaygın bir şekilde gerçekleşen ve dünyanın birçok yerindeki bireyleri ve ülkeleri etkileyen göç hareketleri, barınma, yeme-içme sorunlarının çözümü kadar eğitimde de yeni yaklaşımların geliştirilmesi gerekliliğini doğurmuştur. İnsan hareketliliğinin bir sonucu olarak söz konusu insanların eğitimi sorunu birçok araştırmaya konu olmaktadır. Göçle gelenlerin en önemli sorunlarından biri, göç ettikleri bölgelerde yaşamlarını idame ettirebilmek, sosyal ilişkiler gerçekleştirebilmek ve iletişim kurabilmek için gerekli olan dildir. Farklı bir ülkeden, kültürden ve dilden başka bir ülkeye, kültüre ve dile göç eden insanlar doğal olarak sosyal yaşantılarında birtakım zorluklar yaşamaktadırlar. Bu zorlukları ortadan kaldırmak veya en aza indirmek için ülkeler eğitim politikalarında birtakım değişikliklere gitmeye başlamıştır. Bu sebeple –dil bağlamında- yabancılara Türkçe öğretimi araştırmalarının ülkemizde ivme kazandığı görülmektedir.

Suriye’deki krizin büyümesiyle göç hareketleri başlamış ve göç; sosyal, politik ve birçok unsurla dünyanın gündemi olmuştur. Göç sorununa dünyada en büyük ev sahipliği yapan yerlerden biri Türkiye’dir. Türkiye’de 3,6 milyondan fazla kayıtlı Suriyeli bulunmaktadır (UNHCR, 2019). 2017 yılı verilerine göre göçle gelenlerin bir milyonun üzerindeki kısmını çocuklar kapsarken bu

* Bu çalışma, birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında tamamladığı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

çocukların 870.000'ini okul çağındaki çocuklar oluşturmaktadır (UNICEF, 2019). 2019 verilerine göre de 1 milyon 700 bin 572 kişinin 18 yaş altı çocukları oluşturduğu görülmektedir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019). Azımsanamayacak sayıda olan bu çocukların eğitimi oldukça önemlidir.

Millî Eğitim Bakanlığının (2018a) Geçici Koruma Kapsamı Altındaki Öğrencilerin Eğitim Hizmetleri başlığıyla açıkladığı verilere göre resmi okullarda ve geçici eğitim merkezlerinde öğrenim gören öğrencilerin eğitim kademelerine göre okullaşma oranları ana okulunda %33,61, ilkokulda %97,99, ortaokulda %58,79 lise eğitimi ise %19,18 olduğu belirtilmiştir. Buna göre okullaşmanın en çok olduğu eğitim kademesi ilkokulken en az olduğu eğitim kademesi lisedir. Bunun yanı sıra okul çağındaki nüfus 1.047.536 iken eğitim gören öğrenci sayısı 655.075'tir. Bu veriler okullaşan nüfus yanında Suriye'den göçle gelen birçok çocuğun henüz eğitime dahil olmadığını ifade etmektedir.

2014'ten itibaren Suriyeli öğrenciler kendi dillerinde eğitim alma imkânı buldukları Geçici Eğitim Merkezlerine (GEM) ya da devlet okullarına gitme hakkına sahiptiler. Fakat 2016 itibariyle Suriyeli öğrencilerin Türk eğitim sistemine dâhil edilmesine karar verilmiş, GEM'ler kapatılma sürecine girmiş ve 2019 itibariyle GEM'lerin tamamen kapatılması hedeflenmiştir. Suriyeli eğitim çağındaki nüfusun kademeli olarak Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmi okullara kaydedilmesi çalışmaları devam etmektedir (MEB, 2018a).

Türkiye'de öğrenim gören Suriyeli öğrencilerin dil öğrenme ihtiyaçlarının tespit edilmesi ve öğretimin bu ihtiyaçlardan hareketle programlanması ve yürütülmesi, bu öğrencilerin ülkemizdeki hayata uyum sağlaması bakımından önem arz etmektedir (Büyükkız ve Çangal, 2016: 1417). 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri doğrultusunda hazırlanan Türkçe Öğretim Programı ile hedeflenen en temel unsurlardan biri dinleme, konuşma, okuma ve yazma olmak üzere dört temel dil becerisinin geliştirilmesidir (MEB, 2018b).

Yazma, kişinin duygu ve düşüncelerini belli sembolleri bir disiplin içinde kullanarak dışa vurmasıdır. Birey anlama becerilerinin bir sonucu olarak anladıklarını anlatma eğilimindedir. Yazma insanın kendini anlatma yollarından biridir. Araştırmacılar tarafından yazmanın farklı boyutları ele alınarak çeşitli tanımlar yapılmıştır. Yazma, iletişim kurmanın, duygu, düşünce ve olayları yazıyla anlatmanın yoludur ve dört temel dil becerisinin son halkasını oluşturmaktadır (Demirel, 1999). Yazma bir düşünme aracı olmakla birlikte düşünce, duygu, hayal ve izlenimleri iyi anlatabilmek için sembol ve işaretleri belli bir kurala göre düzenleme becerisidir (Gündüz ve Şimşek, 2012: 19). Yazma, beyinde yapılandırılmış bilgilerin yazıya aktarılmasıdır, bu bilgilerin gözden geçirilmesi ile yazma süreci başlamaktadır (Güneş, 2007: 159). Bu tanımla bilgilerin zihinsel süzgeçlerden geçirildiği ve bu sürecin tamamlanmasıyla yazma etkinliği başladığı belirtilmiştir.

Suriyeli öğrencilerin okullara ve Türk eğitim sistemine entegre edilme süreçlerinde karşılaşılan problemler üzerine birçok çalışma bulunmaktadır (Örn. Dönmez ve Paksoy, 2015; Özer, Komsuoğlu ve Ateşok, 2016; Erdem, 2017, Şimşir ve Dılmaç, 2018). Bu çalışmada, genel eğitim sorunlarının incelendiği araştırmalardan farklı olarak yazma becerisine odaklanmaya çalışılmıştır. Türkiye'de ilkokulda öğrenim gören Suriyeli öğrencilerin yazma becerisine ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesinin amaçlandığı bu araştırma ile Suriyeli öğrencilerin yazma becerisine ilişkin alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca, çalışma grubundaki öğretmenlerin Suriyeli öğrencilerin yazma becerisine ilişkin görüş ve önerilerinin belirlenmesi, program geliştiricilere ve öğretmenlere de söz konusu becerinin geliştirilmesine dair bir farkındalık oluşturabilir.

Bu çalışmanın amacı Türkiye'de ilkokul düzeyinde öğrenim gören Suriyeli öğrencilerin yazma becerisine ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesidir. Bu amaca bağlı olarak araştırmanın alt amaçları şu şekildedir:

1. Türkiye'de ilkokul düzeyinde öğrenim gören Suriyeli öğrencilerin yazma becerisiyle ilgili mevcut durumları hakkında öğretmen görüşlerinin,
2. Türkiye'de ilkokul düzeyinde öğrenim gören Suriyeli öğrencilerin yazma becerisiyle ilgili Türkçe Öğretim Programı hakkında öğretmen görüşlerinin,
3. Türkiye'de ilkokul düzeyinde öğrenim gören Suriyeli öğrencilerin yazma becerisini geliştirme sürecinde öğretmenlerin uygulamalarının,
4. Türkiye'de ilkokul düzeyinde öğrenim gören Suriyeli öğrencilerin yazma becerisiyle ilgili karşılaşılan sorunların,
5. Türkiye'de ilkokul düzeyinde öğrenim gören Suriyeli öğrencilerin yazma becerisinin daha etkili kazandırılmasına yönelik öğretmenlerin önerilerinin belirlenmesi.

Yöntem

Model

Türkiye'de ilkokulda öğrenim gören Suriyeli öğrencilerin yazma becerisine ilişkin öğretmen görüşlerinin alınmasının amaçlandığı bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Nitel araştırma olgu ve olayları, herhangi bir müdahale etmeksizin, doğal ortamları içinde çok yönlü ve derinlemesine inceleme fırsatı sağlar (Saban, 2006). Nitel araştırma yöntemlerinin en önemli katkısı, araştırma konusunun uzaktan ve ikinci elden bilgi almak yerine kendi içinde ve konuyla ilgili bireylerle doğrudan iletişim kurup birinci kaynaktan bilgi toplanmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Tarama modeli, var olan bir durumu tam ve dikkatli bir biçimde, olduğu şekliyle tanımlamayı, bir grubun belirli özelliklerini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 2006).

Çalışma Grubu

Araştırma 2018-2019 eğitim öğretim yılında Şanlıurfa ili merkez ilçelerinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı dört devlet ilkokulunda gerçekleştirilmiştir. Araştırmada çalışma grubunun bu bölgeden seçilmesinde, bölgenin Suriyeli öğrencilerin en yoğun olduğu yerlerden biri olması etkili olmuştur. Araştırmanın çalışma grubunu sınıfında Suriyeli öğrenci bulunduran gönüllü 30 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubuna dair bilgiler Tablo 1’de yer almaktadır:

Tablo 1
Katılımcıların Özellikleri

Kategori	Sınıflandırma	f	%
Cinsiyet	Kadın	13	43
	Erkek	17	57
Öğretmenlik Meslek Deneyimi	0-5 yıl	10	33
	6-10 yıl	5	17
	11-15 yıl	4	13
	16-20 yıl	3	10
	21-25 yıl	6	20
	25 yıl üstü	2	7
Suriyelilere Türkçe Öğretimi Deneyimi	1 yıl	7	23
	2 yıl	14	47
	3 yıl	7	23
	4 yıl	2	7
Mezuniyet Durumu	Lisans	28	93
	Ön Lisans	2	7
Mezuniyet Alanı	Sınıf Öğretmenliği	27	90
	Diğer Alanlar	3	10

Tablo 1’e göre çalışma grubu 17’si erkek, 13’ü kadın olmak üzere 30 öğretmenden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin 10’u 5 yıla kadar meslek deneyimine sahip iken; çoğunluğu oluşturan 20 kişi 5 yılın üzerinde meslek deneyimine sahiptir. Öğretmenlerin 7’sinin Suriyelilere Türkçe öğretimi deneyimi 1 yıl, 14’ünün 2 yıl, 7’sinin 3 yıl ve 2’sinin 4 yıl bulunmaktadır. Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin büyük çoğunluğu olarak 27’si sınıf öğretmenliği alanı mezunu iken 3 öğretmenin mezuniyeti diğer alanlardandır.

Türkiye’de ilkokulda öğrenim gören Suriyeli öğrencilerin yazma becerisine ilişkin öğretmen görüşlerinin alınmasının amaçlandığı bu araştırmada katılımcı öğretmenlere araştırmanın amacını, araştırma sorularını ve katılımcı haklarını içeren bir “Katılım Kabul Formu” verilmiştir. Öğretmenler bu formu okuyup araştırmaya gönüllü olarak katılmaya karar verdiklerinde imzalamışlardır. Görüşmeler, katılımcıların onayından sonra gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Nitel bir çalışma olan bu araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen “Türkiye’de İlkokulda Öğrenim Gören Suriyeli Öğrencilerin Yazma Becerisine İlişkin Öğretmen Görüşleri Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” ve “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır.

Türkiye’de İlkokulda Öğrenim Gören Suriyeli Öğrencilerin Yazma Becerisine İlişkin Öğretmen Görüşleri Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulurken alan yazın incelenmiş ve araştırma amacına yönelik veri sağlama olasılığı olan sorularla taslak görüşme formu düzenlenmiştir. Katılımcılarla görüşülürken kullanılması düşünülen görüşme formu yabancılara Türkçe öğretimi alanında uzman iki öğretim üyesi tarafından incelenmiş ve görüşme sorularına son şekli verilerek 12 sorudan oluşacak şekilde oluşturulmuştur. Görüşme sorularının araştırmanın amacına uygun ve anlaşılır olup olmadığını değerlendirmek için ilkokulda çalışan, sınıfında Suriyeli öğrenci bulunduran ve araştırmanın çalışma grubunda yer almayan 5 öğretmenle pilot uygulama yapılmıştır. Bununla birlikte araştırmacı sahada bazı notlar alarak soruları son kez düzenlemiş ve görüşme formu uygulamaya hazır hâle getirilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu

Veri toplama aracının diğeri olan “Kişisel Bilgi Formu”nda katılımcı öğretmenlerin cinsiyet, öğretmenlik meslek deneyimi, Suriyelilere Türkçe öğretimi deneyimi, mezuniyet durumu ve mezuniyet alanı bilgileri yer almaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırmada Türkiye’de ilkökulda öğrenim gören Suriyeli öğrencilerin yazma becerisine ilişkin öğretmen görüşlerini almak amacıyla, araştırmanın çalışma grubunu oluşturan 30 öğretmenle, araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmak suretiyle görüşme tekniği kullanılarak veri toplanmıştır. Görüşme tekniği, nitel araştırmalarda en fazla kullanılan veri toplama yöntemlerindedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Yarı yapılandırılmış görüşmede araştırmacı soruları önceden hazırlar ve görüşme esnasında katılımcıya konuyla ilgili görüş veya soru ekleme fırsatı verir. Araştırmaya belirli seviyede standartlık ve esneklik imkânı sağladığı için çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme tercih edilmiştir.

Görüşmeler Şanlıurfa İl Millî Eğitim Müdürlüğü’nün izni dahilinde il merkezinde 4 okulda gerçekleştirilmiştir. Görüşme öncesi ilgili okul müdürlükleri ile görüşülmüş, öğretmenlerle görüşme izni alınmıştır. Okul idareleri ve öğretmenler görüşmenin amacı ve içeriği hakkında bilgilendirilip gönüllü öğretmenlerle görüşmenin nerede, ne zaman ve nasıl gerçekleşeceği gibi ön hazırlıklar yapılmıştır. Katılımcı öğretmenin tercihinine göre görüşmeler, ses veya video ile kayıt altına alınmıştır. Aynı zamanda görüşme sırasında araştırmacı temel birtakım notlar almıştır. Görüşme süreleri 25-40 dakika arasında değişmiştir. Görüşmenin kaydedilmesi, görüşmeye dair bulgulara görüşme sonrasında da ulaşmayı mümkün kılarak güvenilirliği sağlamış, analiz esnasında olası veri kaybını ortadan kaldırmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Bu yaklaşımda, elde edilen veriler önceden belirlenmiş temalara göre incelenir. Veriler araştırma sorularına yönelik oluşmuş temalara göre düzenlenebileceği gibi görüşme esnasında kullanılan soru veya boyutlarla da sunulabilir. Betimsel analizde, araştırmadan elde edilen verilerin özü olan bireylerle görüşmelerin en dikkat çekici kısımlarına doğrudan alıntı yapılarak sık sık yer verilir. Betimsel analizin temel amacı, toplanan verilerin düzenli ve yorumlanmış halini okuyucu ve araştırmacılara sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu doğrultuda araştırmanın çözümlenmesinde görüşmelerin ses ve video kayıtları olduğu gibi bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Kayıtlar araştırmacı tarafından tekrar tekrar dinlenerek yazılı doküman haline getirilmiştir. Ses kayıtlarının yazılı hale getirilmesi esnasında gerçekleşmiş olabilecek veri kayıplarını engellemek ve araştırmanın güvenilirliğini artırmak amacıyla, rastlantısal olarak seçilen iki görüşmeye ait veriler başka bir araştırmacı tarafından incelenmiştir. Daha sonra iki araştırmacının söz konusu kayıtlarla ilgili dokümanları karşılaştırılmış ve görüşme kayıtlarında farklılık olmadığı belirlenmiştir. Her bir katılımcıya ait veriler K1, K2 gibi temsili kodlarla adlandırılmıştır. Araştırmacı ilk etapta verileri soru soru okuyarak kodlamış ardından birbirine benzer kodları aynı çatı altında toplanmasıyla temalara ulaşmıştır. Bu aşamada araştırmacı içerikle ilgili kodları oluştururken çalışma grubundaki her katılımcının aynı görüşme sorusunu inceleyerek araştırmada dikkat ve derinlik sağlamaya çalışmıştır. Verilerin analizi el ile yapılmış ve tümevarımsal bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda elde edilen veriler, sistematik ve açık bir biçimde betimlenmiştir.

Araştırmanın inandırıcılığını sağlamak amacıyla, analizin ardından sonuçlar nitel araştırma konusunda uzman bir öğretim üyesi tarafından incelenmiş, ulaşılan sonuçlara dair görüş birliği sağlanmıştır.

Bulgular

Türkiye’de İlkokulda Öğrenim Gören Suriyeli Öğrencilerin Yazma Becerisine İlişkin Mevcut Durumlarına Yönelik Bulgular

Öğretmenler, “Suriyeli öğrencilerin yazma becerisine ilişkin mevcut durumları nedir?” sorusuna yönelik olarak öğrencilerin düşük düzey (f=16), orta düzey (f=11) ve iyi düzeyde (f= 9) olduklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin yazma becerilerinin düşük düzeyde olduğunu belirten öğretmenlerden biri görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Yazma becerileri zayıf. Önceki öğrenmelerinden mi kaynaklı bilmiyorum ama Arapça gibi yazıyorlar. Sağdan sola yazı yönünü sürekli hatırlatmama rağmen unutuyorlardı, çok zor düzelttiler mesela. Ama hâlâ Arapça gibi karmaşık yazıyorlar, harflerin şekillerini bile tam olarak doğru yazamıyorlar.”

Öğrencilerin yazma becerilerinin orta düzeyde olduğunu belirten öğretmenlerden biri görüşlerini şöyle açıklamıştır:

“Yazı yönünden dolayı başlangıçta birtakım sıkıntılar yaşadık. Ancak sabırla bir süre sonra bu sorunları aşabildik. Şu an yönergeleri anlıyor ve buna karşılık dönüt verebiliyorlar, yazabiliyorlar yani. Peki daha gelişemezler mi, elbette yazmada geliştirilmesi gereken birçok yan var tabi ama şu an mevcut durumda ne kötüler ne de çok iyi, geliştirilebilir yanlardan dolayı orta seviyede olduklarını düşünüyorum.”

“Suriyeli öğrencilerin yazma becerisine ilişkin yaklaşımlarının nasıl olduğunu düşünüyorsunuz?” sorusuna yönelik olarak öğretmenlerin 18’i öğrencilerin yazmaya istekli, 7’si isteksiz ve 7’si de öğrencilerin zamanla istekli olduklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin yazma becerilerinde istekli olduğunu belirten öğretmenlerden biri görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Hedef dile yani Türkçeye maruz kaldıkları için Türkçeyi bir zorunluluk gibi görmeleri öğrenmeleri açısından olumlu sonuçlar doğuruyor. Onlardan biri de elbette yazma konusu. Çocuk maruz kaldıkça kendini ifade etmede, okuyarak yazarak çaba gösteriyor. Ayrıca ana dilinin gramerini iyi bilenler Türkçeyi daha kolay öğreniyorlar. İki dil arasında kıyaslama yapabiliyor böylelikle ve kıyaslayarak yazıyor. Yazmaya yaklaşımları genel olarak olumlu, dil öğrenmeye meyilli ve istekliler.”

Öğrencilerin yazma becerilerinde zamanla istekli olduğunu belirten öğretmenlerden biri görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Yazma ile ilgili sıkıntıların temelinde çocuğun Türkçeyi halk ağzından öğrenmesi var. Okulda doğru Türkçeyi öğrendikçe öğrencinin yazma becerisi de gelişiyor. Yani çocuk zamanla dile hâkim olmakta ve istekli hale gelmektedir.”

Öğrencilerin yazma becerilerinde isteksiz olduğunu belirten öğretmenlerden biri görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Yazmayı çok önemsemiyorlar. Düzenli yazı oluşturma çabaları yok. Karmakarışık yazıyorlar. Yazmaya karşı direnç gösteriyorlar, isteksizler. Hâlâ sağdan sola yazmaya çalışıyor bu çocuklar.”

“Suriyeli öğrencilerin yönergelere uygun (örn. Dikte uygulamaları) yazıp yazmadığı ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?” sorusuna yönelik olarak öğretmenlerin 20’si bazen yazıyor bazen yazamıyor, 7’si yönergelere uygun yazamıyor ve 3’ü yönergelere uygun yazabiliyor diye düşüncelerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin yönergelere uygun (örn. Dikte uygulamaları) bazen yazıp bazen yazmadığını belirten öğretmenlerden biri görüşlerini şöyle belirtmiştir:

“Okuduğunu veya dinlediğini anlıyorsa öğrenci dikte çalışmalarında yönergelere uyuyor. Yönergeler doğrultusunda gerekli yazı çalışmalarını yapıyor. Ancak okuduğunun, dinlediğinin ne anlam ifade ettiğini anlamayınca öğrenci sadece yönergeleri okumuş, dinlemiş oluyorlar. Yönergelere uymuyorlar. Anlam bilmediği için yönerge zihninde anlamsız kalıyor. Anlamlı olmayan şeyi de yazıya geçiremiyor. Dediğim gibi anlaması lazım, ha bir de bunda yaşantının, deneyimin de önemi büyük. O yönergenin konusu ile ilgili yaşantısı varsa büyük oranda anlıyor ve yazabiliyor ama yaşantısı yoksa yazamıyor, eksik yazıyor.”

“Suriyeli öğrencilerin yazı yönünü (soldan sağa) doğru kullanıp kullanmadıklarıyla ilgili gözlemleriniz nelerdir?” sorusuna yönelik öğretmenlerin tamamına yakını (f=27) öğrencilerin yazı yönünü (soldan sağa) doğru kullandığını ifade ederken az sayıda öğretmen (f=3) öğrencilerin yazı yönünü yanlış kullandığını belirtmişlerdir. Öğrencilerin yazı yönünü (soldan sağa) doğru kullandıklarını belirten öğretmen biri görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

“Arapça okuma yazma bilmeden başladıkları için sorun yaşamıyorlar. Bilip gelenler ise bizim sistemimizdeki soldan sağa yazmanın daha kolay olduğunu ifade ediyorlar. Yani soldan sağa yazma ile ilgili herhangi bir problem yaşamadım.”

“Suriyeli öğrencilerin yazı yönüyle (soldan sağa) ilgili yaptığınız uygulamalar nelerdir?” sorusuna yönelik olarak öğrencilerin yazı yönünü doğru kullandığını ifade etmiş olan öğretmenlerin tamamına yakını (f=27) herhangi bir uygulama yapmadıklarını dile getirmişken yine benzer şekilde yalnızca öğrencilerin yazı yönünü yanlış kullandığını ifade eden öğretmenler (f=3) birtakım uygulamalar yaptıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin yazı yönüyle (soldan sağa) ilgili herhangi bir uygulama yapmadığını belirten öğretmenlerden biri düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

“Suriye’den göç eden öğrencilerin yazı yönünü doğru kullanmadıkları ile ilgili bir gözlemim olmadı hiç. Bizim diğer çocuklar nasıl gelir gelmez, okula başlar başlamaz bu durumu benimsiyorlarsa onlarda da farklı bir tepki görmedim yani. Buna yönelik bir sorun görmediğim için de bir çalışma yapmadım.”

Öğrencilerin yazı yönüyle (soldan sağa) ilgili gösterip yaptırma yöntemini kullandığını belirten öğretmenlerden biri düşüncelerini şöyle belirtmiştir:

“Yazı yönünü soldan sağa doğru kullanmalarını sağlamak, yanlışlarını düzeltmek için sürekli ben tahtaya yazarken elimle ya kalemle soldan başladığımı göstererek hem söyleyip hem yazıyorum. ‘Bakın çocuklar ben bu taraftan başlıyorum, siz de defterinizin bu yönünden başlayacaksınız.’ gibisinden gösteriyorum, yapmalarını istiyorum ve yanlış olan bu alışkanlıklarını düzeltmeye çalışıyorum.”

“Suriyeli öğrencilerin kelime/ cümle/ paragraf/ metin oluşturma düzeylerinde yaşadıkları sorunlar nelerdir?” sorusuna yönelik olarak öğretmenlerin çoğu (f=19) öğrencilerin kelime düzeyinde sıkıntı yaşamadıklarını belirtirken; diğer öğretmenler (f=11) kelime düzeyinde şu sıkıntıları yaşadıklarını ifade etmişlerdir: Kelime dağarcığındaki eksiklik (f=4), Harf eksiltme (f=4), Yanlış harf kullanımı (f=3), Harf boyutundaki yanlışlar (f=2), Harf ekleme (f=1), Heceleri birleştirememeye (f=1).

Öğrencilerin kelime düzeyinde yanlış harf kullanımı sıkıntısını yaşadığını belirten öğretmenlerden biri düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

“Kelime için konuşayım. Bazı harflerin Arapçada karşılığı olmadığı için örneğin ö,ü,i gibi harflerin Arapçada karşılığı olmadığı için yanlış telaffuz edip yanlış yazıyorlar. Sen istediğin kadar ö de, çocuk şimdiye kadar bu harfi yaşamında kullanmadığı için yazarken de yazmıyor, eksik yazıyor, yanlış yazıyor. Telaffuz ettiği şeyi yazıyor. Mesela ‘Omar’ diyor ‘Ömer’ diyeceğine, bu şekilde de yazıyor.”

Öğretmenler Suriyeli öğrencilerin cümle düzeyinde şu sıkıntıları yaşadıklarını ifade etmişlerdir: Kelimelerin Türkçe karşılığını bilmeme (f=25), Yazım kuralları hataları (f=5), Türkçe cümle yapısını kavrayamama (f=3), Sayfa düzeni ile ilgili sıkıntılar (f=2), Cümleyi anlamsal olarak kavrayamama (f=1), Yanlış kelime kullanımı (f=1), Anlam düşüklüğü (f=1).

Öğrencilerin cümle düzeyinde kelimelerin Türkçe karşılığını bilmeme ve yanlış kelime kullanımıyla ilgili sorunlarla karşılaştığını belirten öğretmenlerden biri düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

“Kendi kendilerine cümle oluşturmakta çok zorlanıyorlar. 3. sınıfı okutuyorum, cümle çalışmalarını sık sık yapıyorum. İlerleme kaydeden öğrenciler var ama genellikle bu konuda sıkıntı yaşıyorum. Normal kelimeyi yazan öğrenci cümle içine gelince harf eksik yazıyor, kelimeyi hatalı yazıyor ya da kelimeyi atlıyor hiç yazmıyor. Kelime hazineleri kısıtlı olduğu için cümle içinde yeri olmaması gereken bir kelimeyi ekliyor ya da yerine yanlış kelimeler kullanıyor.”

Araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamına yakını (f=28), Suriyeli öğrencilerin paragraf ve metin oluşturamadıklarını belirtirken 2 öğretmen öğrencilerin paragraf ve metin oluşturabildiklerini ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin paragraf ve metin oluşturamadıklarını ifade eden öğretmenlerden biri düşüncelerini şöyle belirtmiştir:

“Paragraf da cümle ile ilgili aslında, çünkü paragraf cümlelerden oluşuyor. Fakat kendi atıyorum anısını, başından geçen bir olayı özellikle ilkökul seviyesindeki standart bir Suriyeli öğrenci için diyorum, standart bir Suriyeli öğrenci başından geçen bir olayı yazıya dökmesi zor. Bunu pek yapamıyorlar yani. Türk öğrenciler için de zor olabildiği oluyor ama Suriyeli öğrenci için çok zor. Metin ise çok ama çok daha zor ve aşılması güç durumlar bunlar.”

Öğrencilerin paragraf ve metin oluşturmada bir sıkıntı yaşamadıklarını ifade eden bir diğer öğretmen düşüncelerini şöyle belirtmiştir:

“Cümle ve paragraf oluşturmada sorun yaşamıyoruz. Sadece dil bilgisi kurallarında özellikle noktalama işaretlerinde sorun yaşıyor. Bu da bence çok sıkıntılı bir durum değil. Zamanla bu da düzelecektir. Bu küçük birtakım problemlere rağmen öğrenciler paragraf ve metin oluşturabiliyorlar.”

“Suriyeli öğrencilerin yazdıklarını paylaşıp paylaşmaması ile ilgili düşünceleriniz nelerdir? Açıklayınız.” sorusuna yönelik olarak öğretmenlerin yarısı (f=15) öğrencilerin yazdıklarını paylaştığını, yarısına yakını (f=12) öğrencilerin yazdıklarını paylaşmadıklarını ve bir kısmı da (f=3) öğrencilerin yazdıklarını paylaşmadıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin yazdıklarını paylaştığını belirten öğretmenlerden biri görüşlerini şöyle açıklamıştır:

“Onları sahiplenirsen çok istekliler, onları sahiplenmezsen onlara bir kere gülsen bile alay edermiş gibi hissettirirsen biter. Kesinlikle öğretmenin tavrı önemli. Suriyeli çocuğun biri iki ay sonra sınıfa geldi, o öğrenci, haftanın yıldızı seçildi şimdi. Son 3 haftadır haftanın çalışkanı ödülünü kazanıyor. Onun sınıfa ilk geldiği günü hatırlıyorum, 2 ay sonra geldi herkesin gerisinde. Köşeye gitti oturdu. Çok da tatlıydı aldım onu yanıma, alından öptüm kızım sen başarılı olacaksın dedim. Bizim sınıf birinci sınıfın karne günü sonlarında okuma yazmaya geçmişti, o geçememişti, birkaç tane daha harfi kalmıştı, bir döndük o çocuk okuma yazmada süper. Ben şunu gördüm o öğrenci kendisini ifade ederken birkaç çocuk gülme eğiliminde bulununca ciddi ceza verdim, yerlerini değiştirdim, sen bugünkü ödülün faydalanamayacaksın dedim, ailesine söyledim, dalga geçme konusunda tavizim yoktur diye söyledim. Daha sonra o öğrencinin çalışkanlığı diğerlerinde şunu oluşturdu, bu çocuk şartları zor bir bölgeden gelmiş ama çok çalışkan. Sonra o öğrencimin şimdi dili ne kadar komik görünse de, diğer çocuklara hâlâ komik görünüyor dili, fakat şu an kendini ifade etmekte, yazdıklarını paylaşmakta asla bir sıkıntı yaşamıyor. Diğerleri de aynı şekilde yaşamıyor. Çünkü öğretmeni onunla gurur duyuyor. Açıkçası öğretmen gurur duyduktan sonra bu çocuk bana gülmüş diyerek çocuk bunu hiç önemsemiyor bile. Çünkü onun baz aldığı kişi öğretmen. Orada bir tiyatro sahnesi var ve aktör öğretmen. Diğerleri çok da önemli değil. Çocuk öğretmenin istikrarlı tavrını görmesi, öğretmene güven sağlaması biraz zaman alıyor. Geri kısmında sınıfın etkisi pek olmuyor, en azından bende öyle oldu.”

Türkiye’de İlkokulda Öğrenim Gören Suriyeli Öğrencilerin Yazma Becerisine İlişkin Türkçe Öğretim Programına Yönelik Bulgular

“Suriyeli öğrencilere yazma becerilerini kazandırmada Türkçe Öğretimi Programını faydalı/yeterli buluyor musunuz?” sorusuna yönelik olarak öğretmenlerin 21’i programı yetersiz bulurken 9’u programı yeterli bulduğunu ifade etmiştir. Bunun yanı sıra katılımcıların tamamı programı faydalı bulduğunu ifade etmişlerdir. Öğrencilerin yazma becerilerini kazandırmada Türkçe Öğretimi Programını yetersiz bulan öğretmenlerden biri görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Suriye’den göçle gelen öğrenciler için öğretim programını faydalı buluyorum ancak yeterli değil. Bu öğrenciler kendi dilleri dışında bir dilde öğrenmeye, yazmaya çalıştıkları için diğer öğrencilere göre öğrenme süreleri biraz daha uzun oluyor. Bu süreyi kısaltmak hiç olmadı diğerlerine yaklaştırmak için kitaplarda daha çok etkinlikler olmalı ve bu

etkinliklerde yaş seviyesi küçük olduğundan kalıcı öğrenmeyi sağlamak adına görsel ağırlıklı olmalıdır.”

Türkiye’de İlkokulda Öğrenim Gören Suriyeli Öğrencilerin Yazma Becerisini Geliştirme Sürecine Yönelik Bulgular

Öğretmenler “Suriyeli öğrencilere yazma becerilerini kazandırmada kullandığınız ve etkili olduğuna düşündüğünüz yöntemler/teknikler nedir?” sorusuna yönelik olarak dikte (f=8), akranla öğretim (f=8), görsellerle öğretim (f=8), birebir öğretim (f=7), gösterip yaptırma (f=5), yaparak yaşayarak öğretme (f=4), oyun yoluyla öğretim (f=3), tekrarlarla öğretim (f=3), teknoloji kullanımı (f=3), bakarak yazma (f=2), güdüleme (f=2), soru-cevap (f=2), tercüman desteği (f=2), sözlük çalışması (f=1), anlatım yöntemiyle öğretim (f=1), geribildirimle öğretim (f=1), mimik dramatizasyon (f=1) ve hikâye tamamlama (f=1) yöntem/tekniklerini ifade etmişlerdir. Öğrencilere yazma becerilerini kazandırmada yaparak yaşayarak öğrenme, görsellerle ve akran öğretimi yöntemini kullandığını belirten öğretmenlerden biri görüşlerini şöyle açıklamıştır:

“Şimdi açıkçası biz de bu işte çok yeniyiz. Daha önce ülkemizdeki okullarda büyük çaplı pek böyle bir dil sorunu yaşanmadı. Çeşitli deneme ve yanılma yöntemleriyle öğrendik, başladık bu işi ben ve birçok arkadaşım bu işte çaba gösterdik. Ama bir dili öğretmek ya da öğrenmek kolay bir iş değil. Ama ne kadar başardık, bençe başardık, başarı var. Çünkü bu çocukları bir kere sınıfta adaptasyonunu sağladık, arkadaşlarıyla uyumunu sağladık. Az çok kendini ifade edebiliyor. Derse katılım konusunda öğrenciden öğrenciye değişse de, diğerleri ile bir tutmamak koşuluyla kendi içinde değerlendirdiğimizde yol kat ettik. Çünkü çocuk okuyor anlamıyor, okuyor anlıyor ama dediğim gibi bir mecaz anlamlı kelime bir deyim atasözünü anlaması mümkün değil. Bunları bizim çocuklar bile ilk karşılaştığımda anlamıyor, çözemiyor. Yaşanmışlıkla ilgili bir şey. Yaşanmışlık yok. Dil öğretimi aslında yaparak yaşayarak öğretilen bir şeydir. Ama biz bunu kağıt kalemle anlatarak çok fazla başaramayız. Bir kere daha çok resim ve görsellerden faydalandık. Yani bir ekmeği anlatmanın en güzel yolu bunun resmini göstermektir, bir elmayı tarif etmek yerine direkt bilgisayardan açarsınız ya da çizersiniz bu elma dersiniz. Telaffuz ettirirsiniz, tekrarlar, öğrenir. En çok bundan faydalandık. Arkadaşlarıyla bir de ben mesela kendi sınıfımda şunu tembihledim kendilerine, yavrum bu arkadaşlarınızı asla yalnız bırakmayın, teneffüslerde onlarla oynayın, ihtiyaçları olduğunda karşılayın. Aşarsa sizi, anlamadın, aştı seni yapamadın, bana getirin diyordum. Çocuklar okurken, yazarken birbirinden çok büyük destek aldı. Sürekli kontakt sürekli iletişim halinde birbirleriyle, akran desteği ile dili daha güzel ve hızlı öğreneceğini düşündüm.”

“Suriyeli öğrencilerin yazma becerisini geliştirmeye yönelik kullandığınız etkinlikler/materyaller nelerdir? Açıklayınız.” sorusuna yönelik olarak öğretmenlerin 16’sı dikte yapma, 11’i görsel yardımıyla yazma, 8’i ders kitapları, 5’i anında dönüt, 4’ü akıllı tahta kullanımı, 3’ü sözlük kullanımı, 3’ü resimle hikâye oluşturma, 3’ü çalışma yaprakları, 2’si tekrar, 2’si eğitsel oyunlar, 2’si gerçek ortamlardan yararlanarak yazma, 2’si soru-cevap, 1’i renkli kalem ve materyaller, 1’i karışık harflerden kelime oluşturma, 1’iel becerilerini geliştirici etkinlikler, 1’i pekiştirme, 1’i yaz-sil tahtası ve 1’i de belli bir konuda özgün yazmayı kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin yazma becerilerini geliştirmeye yönelik akıllı tahta, çalışma yaprakları, yaz-sil tahtası ve resimle hikâye oluşturmaya kullandığını belirten öğretmenlerden biri düşüncelerini şöyle açıklamıştır:

“Yazma becerilerini geliştirmede teknolojiyen, akıllı tahtadan faydalanıyorum. Normal bildiğimiz dikteyi akıllı tahtadan ses dosyası, video, animasyon açarak da yapabiliyoruz en nihayetinde. Açıyorum konuya göre hazırladığım bir videoyu, tekrar tekrar dinlettiriyorum, öğrenciden direkt duyduğunu dikte etmesini istiyorum. Ya da dinlediği metinden ne anladığını yazmasını ya da hikâyeyi üç cümle ile devam ettir, yaz diyorum. Farklı farklı şeyler çıkıyor. Hem sınıf atmosferi değişiyor. Bunun dışında yaz-sil tahtası da işe yarıyor. Sadece derste değil teneffüste bunu kendi aralarında yazma çalışması yaparak bir oyun aracı olarak da kullanmalarını sağlıyorum. Sonra çok sayıda seviyelerine uygun yazı çalışma yaprakları hazırlıyorum. Bunları birlikte kontrol ediyoruz. Bunun dışında resimli sözlükler kullanıyorum. Sonuçta bu çocuklar her kelimenin nesne olarak, şekil olarak karşılığını bilemeyebiliyor. Böylelikle hem kelimeyi hem görselini görerek kelimeyi daha kalıcı bir şekilde öğreniyor. Resimli sözlük görselleri itibarıyla bu yaş grubuna daha çok hitap ediyor.”

“Suriyeli öğrencilerin yazma becerisini nasıl ölçüp değerlendiriyorsunuz? Açıklayınız.” sorusuna yönelik olarak öğretmenlerin 15’i dikte çalışmaları, 6’sı defter kontrolü, 6’sı görsel içerikli değerlendirme kağıtları, 5’i gözlem, 4’ü bireysel değerlendirme, 3’ü farklı metin türleri yazdırma, 2’si düzeltme sonrası yeniden kontrol, 2’si akranlarıyla kıyas, 1’i boşluk doldurma ve 1’i portfolyo ile öğrencilerini ölçüp değerlendirdiğini ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin yazma becerilerini dikte ile ölçüp değerlendirdiğini ifade eden öğretmenlerden biri düşüncelerini şu şekilde açıklamıştır:

“Diğerlerinde nasıl ölçüp değerlendiriyorsam aslında onları da farklı bir şekilde değerlendirmiyorum. Dikte çalışması yaparak ve bir konudaki duygu ve düşüncelerini kendi başına yazmasını sağlayarak, anında kontrol ederek değerlendiriyorum.”

Türkiye’de İlkokulda Öğrenim Gören Suriyeli Öğrencilerin Yazma Becerisine İlişkin Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Bulgular

Öğretmenlere “Suriyeli öğrencilerin yazma becerisini geliştirme sürecinde karşılaştığınız sorunlar nelerdir?” sorusuna yönelik olarak öğrencilerin söz varlığı sorunları (f=14), sayfa düzeni ile ilgili sorunlar (f=10), yazımla ilgili sorunlar (f=9), harf kullanımıyla ilgili sorunlar (f=5), duyuşsal sorunlar (f=5) ve çevresel faktörle ilgili sorunlar (f=4) olduğunu

belirtmişlerdir. Öğrencilerin yazma becerilerini geliştirme sürecinde söz varlığı sorunu ile karşılaştığını ifade eden öğretmenlerden biri düşüncelerini şu şekilde açıklamıştır:

“Karşılaştığım en önemli problem dil problemi. Dil problemini atlatan öğrenci yazma becerisini geliştirmekte zorluk yaşamıyor. Ama duyduğunu, dinlediğini ve hatta okuduğunu anlayamıyorsa, var olan kelimeleri yeterli anlamı karşılamıyorsa yazmada çok zorlanıyor. Hatta şöyle bir örnek vereyim: “güneş” kelimesini rahatlıkla okuyor ama “güneş” in ne anlam ifade ettiğini bilmediğinde bunu cümlede kullanamıyor. Bunla ilgili bir yazı oluşturamıyor. Anlam yazmanın önündeki en büyük şart.”

Türkiye’de İlkokulda Öğrenim Gören Suriyeli Öğrencilerin Yazma Becerisinin Daha Etkili Kazandırılmasına Yönelik Öğretmen Önerileri ile İlgili Bulgular

“Suriyeli öğrencilerin yazma becerisinin daha etkili kazandırılması için sizin önerileriniz nelerdir? Açıklayınız.” sorusuna yönelik olarak öğretmenlerin çeşitli önerileri şu şekildedir: Okul öncesi Türkçe eğitimi verilmeli (f=11), dikte çalışmaları artırılmalı (f=5), kitaplardaki görseller artırılmalı (f=4), öğrencilere ek Türkçe kursları açılmalı (f=4), kitaplardaki metinler sadeleştirilmeli (f=4), ayrı program, kitap, araç gereç olmalı (f=4), sınıf mevcutları düşürülmeli (f=3), aile desteği olmalı (f=3), dil sınıfları oluşturulmalı (f=2), ailelere ek Türkçe kursları açılmalı (f=2), oyun öğretimine ağırlık verilmeli (f=2), ana dillerinde öğretmen olmalı (f=1), ayrı okullar açılmalı (f=1), anında dönüt (f=1), düzeye göre sınıf kayıtları yapılmalı (f=1), bölgesel eğitim programı olmalı (f=1), öğretmenlerin öğrencilere tutumları iyileşmeli (f=1), sosyal becerileri artırılmalı (f=1).

Öğrencilerin yazma becerilerinin daha etkili kazandırılması için okul öncesi Türkçe eğitimi verilmeli veya öğrencilere ek Türkçe kursları açılmalı önerilerini veren öğretmenlerden biri düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

“Okula başlamadan öncelikle Türkçenin öğretilmesi veya eş zamanlı olarak Türkçe dil eğitimiyle beraber okula gelmeleri faydalı olur. Matematik dersinde özellikle dört işlem yaparken Suriyeli öğrencilerin başarılı, Türkçe ve Hayat Bilgisi derslerinde başarısız olmaları bu nedenledir. Matematikte çok fazla dile ihtiyaç duymuyor çünkü sayısal olarak evrensel olduğu için bunda diğer Türkçe dil becerisi gerektiren dersler gibi zorlanmıyor. Ama Türkçe ve Hayat Bilgisi derslerinde sıkıntı çekiyor. Ek kurs alsalar daha etkili olacağına inanıyorum.”

Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada, Türkiye’de ilkökulda öğrenim gören Suriyeli öğrencilerin yazma becerisine ilişkin öğretmen görüşleri incelenmiştir. Araştırmada elde edilen sonuçlar bu bölümde tartışılmıştır.

Araştırmada öğretmenlerin, Suriyeli öğrencilerin yazma becerilerini genel olarak düşük düzey buldukları belirlenmiştir. Öğrencilerin yazma düzeyi düşük bulunmasına rağmen öğretmenlerin çoğu, öğrencilerin yazmaya karşı istekli olduklarını, yazılarını paylaşmaktan çekinmediklerini ve yazmaya yaklaşımlarının iyi olduğunu ifade etmiş olmaları dikkat çekicidir. Bu durum öğrencilerin bireysel ilgi ve isteklerinin yanı sıra sınıf öğretmenlerinin Suriyeli öğrencilere olumlu yaklaşımlarından kaynaklı olabilir. Alanyazına bakıldığında Aykırı (2017) da sınıf öğretmenleri ile yaptığı çalışmada Suriyeli öğrencilerin eğitim-öğretim durumlarına ilişkin öğretmenlerin yarısından fazlasının olumsuz ifadelerle yer verdiği belirlenmiştir. Yine aynı araştırmaya göre sınıf öğretmenleri ile Suriyeli öğrenciler arasında empati becerisi ve sevgi değeriyle olumlu insan ilişkileri ve iletişimi olduğu saptanmıştır. Aykırı’nın çalışmasının öğrencilerin eğitim durumlarının olumsuz olmasının yanı sıra öğretmenler ile Suriyeli öğrenciler arasındaki ilişkilerin olumlu olması açısından bu çalışmayı destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Akkaya’nın (2013) Suriyelilerin algıları üzerine yaptığı araştırmasında çalışmaya katılan Suriyelilerin %96,2’sinin Türkçeye ilgili olumlu metaforlar geliştirdiği görülmüştür. Suriyeli öğrencilerin yazmaya ilişkin becerilerinin düşük olmasına rağmen Türkçeye olan algıları, yazmaya olan isteklerinde olumlu tutum içerisinde olduklarını destekler sonuçlara ulaşılmaktadır.

Öğretmenler Suriyeli öğrencilerin dikte uygulamalarında yönergelere uygun yazıp yazmadığıyla ilgili bazen yazıp bazen yazamadıklarını ifade etmiş olmaları öğrencilerin yeterli kelime hazinesi olmayışını, dil sorununu işaret ediyor olabilir. Keskinlikç Kara ve Şentürk Tüysüzler (2017) de sınımacı öğrencilerin eğitim sürecinde yaşanan sorunlara ilişkin yönetici, öğretmen ve veli görüşlerini aldıkları çalışmalarında sınımacı öğrencilerle ilgili yaşanan en büyük sorunun Türkçe bilmemelerinden kaynaklı iletişim sorunu olduğunu ve dil bilmemenin Suriyeli öğrencilerin gündelik ve okul yaşantılarını olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. Yazının da bir iletişim yolu olduğu gerçeği düşünüldüğünde dile yeteri kadar hakim olmayan, Suriyeli öğrencilerin yönergelere bazen uyup bazen uymamasının ve yazma becerileri ile ilgili süreçlerine olumsuz yansımalarının dil sorununu işaret ettiğini göstermektedir.

Araştırma sonuçlarına göre söz konusu öğrencilerin yazı yönünü (soldan sağa) doğru kullanmalarıyla ilgili büyük bir problem olmadığı, öğrencilerin yazı yönünü doğru kullandıklarına dair büyük çoğunluğun hemfikir olduğu görülmektedir. Bunda ilkökul seviyesindeki öğrencilerin kendi dillerinde daha önce bir eğitim almamış olmaları etkili olabilir. Yazı yönüyle ilgili sorunla karşılaştığını söyleyen çok az bir kısım ise öğrencilerin Arap alfabesindeki gibi sağdan sola yazdıklarını belirtmişlerdir. Bu durumun sebebi öğrencilerin bir kısmının ülkelerinde, kendi eğitim sistemleriyle eğitim alarak gelmiş olmaları, orada yazı yönünün sağdan sola olması ve bu alışkanlıklarını değiştirmekte zorlandıklarından kaynaklı olabilir.

Öğretmenlere, Suriyeli misafir öğrencilerin kelime/ cümle/ paragraf/ metin oluşturma düzeyleri sorulduğunda

birçoğu kelime düzeyinde sıkıntı yaşamadıklarını belirtirken diğer kısmı kelime dağarcığındaki eksiklik, harf eksiltme, yanlış harf kullanımı, harf boyutundaki yanlışlar, harf ekleme ve heceleri birleştirememesi gibi sorunlarla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenler cümle düzeyindeki sıkıntılarda da en büyük sorunun kelimelerin Türkçe karşılığını bilmemeleri olduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra yazım kuralları hataları, Türkçe cümle yapısını kavrayamama, sayfa düzeniyle ilgili sıkıntılar, cümleyi anlamsal olarak kavrayamama, yanlış kelime kullanımı ve anlam düşüklüğü cümle düzeyinde karşılaşılan diğer sorunların olduğu söylenebilir. Araştırmaya göre, paragraf ve metin boyutunda öğretmenlerin neredeyse tamamı Suriyeli öğrencilerin paragraf ve metin oluşturamadıklarında hemfikir oldukları görülmektedir. Ana dili Türkçe olmayan, Türkçeye yeterince hakim olmayan ve Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bu öğrenciler için özellikle paragraf ve metin oluşturmanın zor bir süreç olduğu söylenebilir. Dönmez ve Paksoy'un (2015) Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen 109 öğrenci ile yaptıkları araştırmada katılımcıların %79.8 gibi büyük kısmının Türkçenin yazımında zorluk yaşadıklarını ifade etmiş olmaları, araştırmada yazma becerilerinde öğrencilerin kelimedenden cümleye doğru zorlanmaları ve paragraf ve metin düzeyinde hiç yazamamaları açısından çalışmayı destekler niteliktedir. Aynı araştırmaya göre katılımcıların % 94,5'i Türkçe kuralları ve tümce yapısının Arapçadan farklı olduğunu ifade etmiş öğrenciler konuşurken tümce oluşturmakta zorlandığını, kuracağı tümce için düşünmesi gerektiğini veya öğrendiği kurallara uymakta zorlandığını ifade etmişler. Bu araştırmaya göre cümle düzeyinde konuşmada yaşanan zorluğun benzeri araştırmada yazma becerisinde gerçekleşmiş olması çalışmayı desteklemektedir. Ayrıca Gürbüz ve Güleç'in (2016) araştırmalarında da söz diziminin yabancı öğrencilerin zorlandıkları konular arasında yer aldığını, Türkçedeki kurallı cümle dizilişinin "Özne+Nesne+Yüklem" olması, araştırmadaki katılımcıların bu dizilişi gerçekleştirmede zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin tamamı Suriyeli öğrencilere yazma becerilerini kazandırmada Türkçe Öğretimi Programını faydalı bulduğu belirlenmiştir. Öğretmenler programı faydalı bulmalarına rağmen büyük çoğunluğu programın yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Suriyeli misafir öğrenciler için programı yetersiz bulan öğretmenler kendi dilinde bir eğitim almak ile kendi dili dışında eğitim almanın farklılıklar oluşturması gerektiğini ifade ederken hali hazırda programın ana dili Türkçe olan öğrenciler için yeterli olduğu fakat göçle birlikte kendi dili dışında Türkçe öğrenen öğrenciler için öğrenmenin daha çok zaman aldığı, hızlı ve kalıcı öğrenme için programın içeriğinde daha çok görsellerin olması gerektiği gibi birtakım değişikliklere ihtiyaç duyulduğu bu nedenlerle yetersiz olduğu söylenebilir. Koçoğlu ve Yanpar Yelken'in (2018) Suriyeli öğrencilere yönelik ilkökul Türkçe dersi programını araştırdıkları çalışmalarında Türkçe öğretim programının kazanımlarının güncellenmesi, kazanımları ortaya çıkaran felsefenin değişmesi gerektiği, Suriyeli öğrencilerin ihtiyacına cevap verebilecek yeni ve kapsayıcı bir programa ihtiyaç duyulduğu sonucuna varılması sonucuyla benzerlik görülmektedir. Turan ve Polat'ın (2017) çalışmalarında da eğitim öğretim programında yapılacak değişikliklerin faydalı olacağını araştırmalarında belirtmişlerdir. Kardeş ve Akman'ın (2018) Suriyelilerin eğitimine yönelik öğretmen görüşlerinin araştırıldığı çalışmada mevcut programın çocukların eğitimi için yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmalar mevcut programın Suriyeli çocuklar açısından yeterli olmadığı sonucunu desteklemektedir.

Araştırma sonuçları Suriyeli öğrencilerin yazma becerilerini geliştirme sürecinde öğretmenlerin uygulamalarının yöntemler/teknikler, etkinlikler/materyaller ve ölçme değerlendirme olmak üzere üç açıdan değerlendirildiği görülmektedir. Öğretmenlerin yazma becerisini geliştirmeye yönelik kullandıkları yöntemler/tekniklerin başında dikte, akranla öğretim ve bireysel öğretim gelmektedir. Yazma becerisinde yazının hem bir sonuç hem de yine onu geliştirici bir yol olarak süreçte yer alması gerekliliği diktenin kullanılma sebebi olduğu söylenebilir. Dilini bilmediği bir dilde eğitim alan ilkökul seviyesindeki öğrenciler için akran öğretimi, çocuk ortak paydasında birleşmeleri sebebiyle iyi bir yol olduğu düşünülebilir. Kuzu Jafari, Tonga ve Kışla'nın (2018) Suriyeli öğrencilerle ilgili öğretmen görüşleri ve uygulamalarına ilişkin yaptıkları çalışmalarında öğretmenlerin birçoğunun çok kültürlü ortamı destekleyici ve öğrencilerin kaynaşmasını sağlayıcı etkinliklere yer verdiğini açıklamışlardır. Bu durum öğrencilerin birbiriyle kaynaşması ve birbirinden öğrenmesiyle örtüşür niteliktedir.

Yazma becerilerini geliştirmede bireysel öğretim ise yabancı dil olarak öğrenilen bir dil için özel, bireysel bir ilginin gerekliliğini düşündürmektedir. Turan ve Polat'ın (2017) çalışmalarında da öğretmen önerileri arasında bireyselleştirilmiş öğretim programının yer aldığı görülmektedir.

Öğretmenlerin kullandığı yöntemler/tekniklerin devamında gösterip yaptırma, yaparak yaşayarak öğrenme, oyun yoluyla öğretim, tekrarla öğretim, teknoloji kullanımı, bakarak yazma, güdüleme, soru-cevap, tercüman desteği, sözlük çalışması, anlatım yöntemi, geribildirimle öğretim, mimik dramatizasyon ve hikâye tamamlama yöntemlerinin olduğu belirlenmiştir. Kuzu Jafari, Tonga ve Kışla'nın (2018) çalışmalarında öğretmenlerin birçoğu oyunlardan yararlandığını ifade ederken Turan ve Polat (2017) araştırmalarında farklı aktivitelerle dersin daha eğlenceli hale getirildiği, olumsuzlukların fırsat eğitimine çevrilebileceği ve oyunla eğitim öğretimin sıradanlıktan ve sıkıcılıktan kurtaran faydalı bir yol olduğunu belirtmesiyle araştırmaların oyunla öğretim kısmıyla benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırmaya göre öğretmenlerin yazma sürecinde çeşitli etkinlikler/materyaller kullandıkları belirlenmiştir. Bu etkinlik/materyallerden dikte yine en başı çekerken hemen ardından görsel yardımıyla yazma gelmektedir. Yazma becerilerini geliştirmede kullanılan diğer etkinlik/materyallerin ders kitapları, anında dönüt, akıllı tahta kullanımı, sözlük kullanımı, resimle hikâye oluşturma, çalışma yaprakları, tekrar, eğitsel oyunlar, gerçek ortamlardan yararlanarak yazma, soru-cevap vb. şekilde sıralandığı görülmektedir. Yazma becerisini geliştirme süreci ile görsellerin bütünleştirilmesi Suriyeli öğrenciler için süreci somutlaştırmanın önemine ışık tutuyor olabilir. Gürbüz ve Güleç'in (2016) Türkiye'de öğrenim gören lisans ve lisansüstü yabancı öğrencilerin Türkçeye ilişkin görüşleri üzerine çalıştıkları

araştırmada katılımcıların çoğunluğu Türkçe konuşurken hatırlayamadıkları kelimeler için somut bir nesne ile gösterme eğilimine girdiklerine ulaşılmıştır. Akyaka'nın (2013) araştırmasında da özelden Suriyelilerin, genel anlamda ise insanoglunun metafor geliştirirken yakın çevresindeki somut etkinlikleri bilinç seviyesine daha kolay çıkardığını belirtmektedir. Bu çalışmalar somut yaşantıların eğitim sürecini kolaylaştırdığı ve daha kalıcı hale getirdiğini ortaya koymaktadır.

Araştırmada öğretmenlerin Suriyeli öğrencilerin yazma becerilerini ölçme değerlendirme süreçleriyle ilgili farklı yollar izledikleri belirlenmiştir. Ölçme değerlendirme aracı olarak öğretmenlerin birçoğu dikteyi kullanırken defter kontrolü, görsel içerikli değerlendirme kâğıtları, gözlem, bireysel değerlendirme, farklı metin türleri yazdırma, düzeltme sonrası yeniden kontrol, akranlarıyla kıyas, boşluk doldurma ve portfolyo gibi çeşitli yollarla da öğretmenlerin ölçme değerlendirme süreçlerini gerçekleştirdikleri belirlenmiştir. Aynı zamanda öğretmenlerin bir ölçme değerlendirme yöntemi kullanmadığı, her birinin birden fazla ölçme değerlendirme yöntemine başvurabildiğini araştırma ortaya koymaktadır. Öğretmenlerin bir ölçme değerlendirme yöntemi ile yetinmemesi, birden fazla ölçme değerlendirme aracı kullanmaları yazma becerisinin ölçülmesinde dikte gibi tek bir yöntemle bağlı kalınmayabileceğini farklı yöntemlerle de yazma becerisinin ölçülebileceği hatta birçok öğretmenin birden fazla yöntemi kullanması bu durumun bir ihtiyaç olduğunu gösteriyor olabilir. Koçoğlu ve Yanpar Yelken'in (2018) Suriyeli öğrencilere yönelik ilköğretim Türkçe dersi programını öğretmen görüşleri üzerine araştırdıkları çalışmalarında Suriyeli öğrencilerin edindikleri Türkçe dil becerilerini ölçmeye ve değerlendirmeye yönelik çeşitli etkinlik ve ölçme araçlarının eklenebileceği önerisi yer almaktadır. Bu durum genelde dil becerilerini özelden ise çalışmanın konusu olan yazma becerilerini ölçerken ölçme değerlendirmenin önemini destekler niteliktedir. Ayrıca araştırma sonucuna göre dikte uygulamalarının hem yöntem/teknik hem etkinlik/materyal hem de bir ölçme değerlendirme aracı olarak en çok kullanılanlar arasında olmasında söz konusu becerinin yazma olması ve yazıyı ortaya koyabilecek en olası yolun yine yazmaktan geçmesinin olması neden olarak düşünülmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin Suriyeli öğrencilerin yazma becerileriyle ilgili birçok sorunla karşılaştıkları belirlenmiştir. Öğretmenlerin en çok karşılaştığı sorunun kelime hazinesi yetersizliği, kelimelerin Türkçe karşılıklarını bilmeme gibi söz varlığı problemleri olduğu belirlenmiştir. Dile hakim olmayan öğrencinin yazmaya başlarken de bu beceriyi geliştiren süreçte de zorlandığı düşünülmektedir. Dil problemi, birçok beceride olduğu gibi yazmanın da önündeki en büyük engellerden biri olduğu söylenebilir. Kardeş ve Akman'ın (2018) çalışmalarında dil probleminin Suriyeli çocukların eğitiminde önemli bir engel olduğu, Erdem'in (2017) mültecilere ilişkin öğretimsel sorunlar ve çözüme dair önerileri araştırmasında öğretim sürecinde temel sorunun dil sorunu olduğu, Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş'ın (2016) ilköğretimde yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunların öğretmen ve yöneticilere sorulduğu araştırmada yabancı uyruklu öğrencilere karşılaşılan ilk sorunun dil farklılığı nedeniyle iletişim sorunu olduğu, İmamoğlu ve Çalışkan'ın (2017) yabancı uyruklu öğrencilerin eğitime dair öğretmen görüşleri aldıkları araştırmada öğretmenler yabancı uyruklu öğrencilerin devlet okullarına yerleştirilmelerini doğru bulsalar da %95'i yerleştirme politikasını eksik bulduğu ve bunun en büyük nedeni olarak öğrencilerin dil bilmemelerinin gösterildiği, Moralı'nın (2018) Suriyeli çocuklara Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde karşılaşılan sorunlara yönelik çalışmasında dil sorununun, diğer sorunlara göre daha önemli olduğu düşünüldüğü belirtilmiştir. Tüm bu çalışmalar Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları en büyük problemlerden birinin aynı zamanda birçok öğrenme faaliyetinin önündeki engelin dil problemi olduğunu, bu noktada alanyazın ile araştırmanın sonuçlarının birbirini desteklediğini göstermektedir.

Öğretmenlerin Suriyeli öğrencilerin yazma becerileriyle ilgili karşılaştıkları bir diğer sorunun sayfa düzeniyle ilgili sorunları olduğu görülmektedir. Satır çizgisinde yapılan yanlışlar, yazı yönündeki yanlışlar ve kelimeler arasında uygun boşluklar bırakılmaması sayfa düzeniyle ilgili karşılaşılan sorunlar olduğu söylenebilir. Sayfa düzeniyle ilgili sorunların asıl nedeni kendi ülkelerinde eğitim alarak Türkiye'ye gelmiş öğrencilerin ülkelerindeki yazı yönü, yazma şekli ve sayfa düzeni ile ilgili unsurlara alışkanlıklardan kaynaklı olduğu, buradaki yazı eğitimindeki farklılıklara direnç göstermelerinden kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Alanyazına bakıldığında Turan ve Polat'ın (2017) Türkiye'de öğrenim gören yabancı uyruklu ilköğretim öğrencilerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri üzerine yaptıkları çalışmada eğitimin ilk kademelerinden itibaren Türkiye'deki okullara giden öğrencilerin dilde sorun yaşamazken; ara sınıflarda ülkemize gelerek eğitim sistemine dahil olan öğrencilerin dil sorunu yaşamalarını, bu öğrencilerin kendi ana dillerinin tam olarak yerleşmesine ve kritik dil döneminden sonraki dil öğrenmeleri Tarcan'ın (2004: 28, 29) negatif transfer ve Senemoğlu'nun (2018: 331) ileriye ket vurmaya açıklamıştır. Bu çalışmayla eğitim süreciyle ilgili Suriyeli öğrencilerin kendi ülke ve kültürlerindeki ön öğrenmeleri sonradan Türkiye'deki öğrenmelerini engellemesi veya zorluk çıkarması yönüyle araştırmayı desteklemektedir.

Öğretmenlerin yazma becerilerini kazandırma sürecinde karşılaştıkları bir diğer sorunun yazımla ilgili sorunlar olduğu belirlenmiştir. Suriyeli öğrencilerin bir kısmının noktalama işaretlerini eksik kullandıkları veya hiç kullanmadıkları ve büyük-küçük harf kullanımında eksiklikler olduğu ifade edilmiştir. Bağlaçların yazımı, şahıs eklerinin kullanılmaması, özel isimlerin yazımındaki yanlışlar ve yazıda hız, akıcılık ve pratiklik sorunları da yazımla ilgili diğer sorunlar arasında ifade edilmiştir. Özel isimlerin yazımındaki yanlışlar Türkçenin yeterince bilinmemesi nedeniyle öğrencinin, kelimenin özel mi cins mi olduğunu ayırt edememesinden kaynaklı olabilir. Yazıda hız, akıcılık ve pratiklik sorunu ise dili hiç bilmeyen birinin dili bilerek yazan birine göre daha çok düşünme, kaygılanma ve yazıya dökme sürecinin uzun olması nedenleriyle olduğu düşünülebilir. Gürbüz ve Güleç'in (2016) araştırmalarına göre Türkçe konuşurken kaygılanmayanların sayısı daha çok olmasına rağmen katılımcıların bir kısmının Türkçe öğrendikleri ilk andan itibaren kaygıların olduğunu ve bu kaygının her zaman sürdüğünü ifade etmiş olmaları araştırmayı desteklemektedir. Yine aynı araştırma sonuçlarında yabancıların Türkçe öğrenirken en çok dilbilgisinde zorlandıkları ve

özellikle Türkçenin sondan eklemeli bir yapıya sahip olması nedeniyle ekler konusunda yabancı öğrencilerin sıkıntı yaşadığı belirtilmiştir. Akkaya'nın (2013) çalışmasında da araştırmaya katılan Suriyelilerin bir kısmı Türkçenin kuralları olduğu ve sondan eklemeli bir dil olduğunu ifade eden metaforlar kullandıkları görülmüştür. Bu çalışmalar Türkçenin sondan eklemeli dil yapısının ekler ve birtakım dil kurallarında Suriyeli öğrencilerin zorluk yaşattığını desteklemektedir.

Araştırmaya göre öğretmenlerin harf karıştırma, harf atlama, harfleri ters yazma, ğ harfi kullanımı, ünlülere karşılık gelen harflerin yazımıyla ilgili sorunlar, iki ünsüzün yan yana gelmesiyle oluşan yanlışlar, kuyruklu harflerin yazımındaki yanlışlar ve harflerin uygun boyutlarda yazılmaması gibi harf kullanımıyla ilgili sorunlarla karşılaştığı belirlenmiştir. Harf karıştırma ve harf atlama sorunlarının yeni bir dilde yazıyı öğrenirken oluşabilecek sorunlardan kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Harfleri ters yazma ile Suriyeli öğrencilerin kendi yazı kültürlerindeki sağdan sola yazma alışkanlığı ile bir bağlantısı olabilir. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenler için Türkçedeki ğ' nin söylenişte ağızdan tam olarak çıkmayışı kulağa tam bir ses olarak gelmemesine neden olabilmekte ve dikte uygulamalarında yazıya geçirilemediği düşünülmemektedir. Türkçedeki ünlü seslerin Arapçada olmayışı, Suriyeli öğrenciler için konuşma sürecindeki zorluğa benzer şekilde yazmada da bir zorluk söz konusu olabilir. Morali (2018) çalışmasında telaffuzda problemlerin ön plana çıktığı, ünlü ve ünsüz seslerde öğrencilerin zorlandığı, bunun Arapça Türkçe arasındaki alfabe farklılığından kaynaklı olduğunu belirterek bu araştırmayı desteklemiştir. Gürbüz ve Güleç'in (2016) araştırmalarında da öğrencilerin özellikle birçok dilde olmayan i,ö,ü gibi seslerin telaffuzunda zorlandıklarını belirtmişlerdir. Dönmez ve Paksoy'un (2015) araştırma sonuçları ünlü seslerin ve Arapçada olmayan dilimizdeki bazı seslerin telaffuzunda zorluk yaşadıklarını ifade ederken ünlü seslerin yanı sıra bazı ünsüzlerde de yaşanan zorluğa işaret etmişlerdir.

Araştırma sonuçları, öğretmenlerin Suriyeli öğrencilerde karşılaştıkları bir diğer sorunun öğrenci ilgisizliği ve önceki öğrenmelerin ket vurmasına bağlı olarak duyuşsal sorunlar olduğunu göstermektedir. Öğrenci ilgisizliği Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları travmatik durum sebebiyle olabilir. Aynı zamanda ailenin ilgisizliği de öğrencinin ilgisizliğinde etkin rol oynadığı düşünülebilir. Suriyeli öğrencilerin yazı ve harf yönleriyle ilgili sorunlarının önceki öğrenmelerinden kaynaklı olduğu akıllara gelmektedir. Morali (2018) çalışmasında Suriyeli öğrencilerin ülkelerinde yaşanan olumsuzluklardan bir şekilde etkilendiğini ve bunun doğal bir yansıması olarak dil öğrenirken motivasyon eksikliği, direnç gösterme, sorumsuzluk gibi durumlarla karşılaştığını belirtmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre ders materyali eksikliği ve aile desteğinin eksikliği çevresel faktörlere bağlı karşılaşılan sorunlar arasında yer almaktadır. Ders materyallerinin eksikliği öğrencinin okuldaki motivasyon ve başarısını etkilediği düşünülmektedir. Aile ilgisizliği öğrenciyi etkileyebildiği gibi ailenin yaşadığı travmatik durumdan, sosyo-ekonomik düzeyinden veya ailenin eğitim seviyesinden kaynaklı olabilir. Öğrencinin materyallerini hazırlıklı getirmesinde, öğrencinin ilgisinde ve yazma becerisindeki başarıda ailenin ilgisi ve desteğinin önemli olduğu düşünülmektedir. Kardeş ve Akman'ın (2018) araştırmalarına göre Suriyeli çocuklara eğitim vermeye engel durumlar arasında aile katılımının olmaması yer almaktadır. Özcan (2018) araştırmasında ancak ev sahibi ve misafirlerin karşılıklı çabalarıyla sürecin uyumunun mümkün olabileceğini belirtmiştir. Morali (2018) araştırmasında Suriyeli öğrencilerde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde aile işbirliğinin sorunların bir bölümüne sebep olduğunu ifade etmiştir. Bu durumlar ailenin öğrenci ve başarısı üzerinde önemli bir rolü olduğunu ve Suriyeli öğrencilerde karşılaşılan birtakım sorunların aile desteği ile yakından ilgili olduğunu göstermektedir.

Araştırma sonuçlarına göre Suriyeli öğrencilerin yazma becerisinin daha etkili kazandırılması için öğretmenlerin çeşitli önerilerde buldukları belirlenmiştir. Öğretmen önerileri değerlendirildiğinde birçok öğretmenin ifadelerinde yer alan ve ilk sırada gelen öneri Suriyeli öğrencilere okul öncesi Türkçe eğitimi verilmesi olduğu görülmektedir. Suriyeli öğrenciler Türk okullarında eğitime başlamadan önce okul öncesi bir eğitim aldıktan sonra eğitim sistemine dahil olmaları, öğrencileri alacakları eğitime zihinsel ve davranışsal olarak hazırlayacağı gibi, Suriyeli öğrencilerde eğitim sürecinde en çok karşılaşılan problem olan dil sorununu çözmeye katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Böylece Suriyeli öğrencilerin alacakları eğitimin daha kalıcı ve normal eğitim süresi içerisinde uyumlu şekilde ilerleyebileceği söylenebilir.

Araştırma sonuçları ek Türkçe kurslarının açılması önerisinin iki farklı koldan verildiğini göstermektedir. Öğretmen önerilerinin bir kısmı öğrencilere ek Türkçe kursu verilmeli iken diğer bir kısmı ailelere ek Türkçe kursu verilmeli olduğu görülmektedir. Suriyeli öğrencilerin normal eğitimine devam ederken bu öğrencilere ek bir Türkçe kursu verilmesiyle öğrencilerin Türkçe dil problemlerini çözmeye yardımcı olacağı ve böylece normal eğitim sürecinde karşılaşılabileceği güçlükleri en aza indirgeyeceği düşünülmektedir. Benzer şekilde Suriyeli öğrencilerin ailelerine verilebilecek ek bir Türkçe kursu ile velisi oldukları öğrencilerin eğitim sürecinde öğrencisine daha fazla yardımcı olabileceği, süreci desteklemekte eksik kaldığı yanlarda etkili olabileceği söylenebilir.

Araştırma sonuçlarına göre Suriyeli öğrencilerin yazma becerisinin daha etkili kazandırılması için verilen öneriler arasında dil sınıfları oluşturulmalı önerisi bulunduğu görülmektedir. Bu bulgu öğrencilerin yeterli dil bilmedikleri ve dil sorunu yaşadıklarını göstermektedir. Eğitim öğretim sürecinde Suriyeli öğrenciler için ayrı bir dil sınıfı oluşturulmasıyla dil probleminin daha hızlı bir şekilde aşılacağını düşündürmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre Suriyeli öğrencilerin yazma becerilerinin daha etkili kazandırılması için ayrı okullar açılmalı önerisinin öğretmenler tarafından verildiği görülmektedir. Bu durum Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde birtakım sorunlarla karşılaştığının göstergesi olabilir.

Alanyazına bakıldığında yabancılara Türkçe öğretiminin daha etkili kazandırılması için araştırmalarda da çeşitli önerilerin bulunduğu görülmektedir. Özer, Komsuoğlu ve Ateşok (2016) Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitimi üzerine

yaptıkları araştırmada Türkçe hazırlık sınıfı ve ana dilinde ek ders gibi uygulamalarla göçmenlerin dil yeterliliklerinin desteklenmesi, Keskinlik Kara ve Şentürk Tüysüzler'in (2017) araştırmalarında öğrencilerin Türkçe bilmeden eğitimden tam olarak yararlanamayacağı bunun için ek ders, ek Türkçe kursu, hazırlık sınıfı gibi uygulamaların gerçekleştirilmesi gerektiğinin yanı sıra veli iletişim sorunları için de okullarda yetişkinlere yönelik Türkçe kurslar düzenlenebileceği, Koçoğlu ve Yanpar Yelken'in (2018) çalışmalarında eğitim süreci başında öğrencilerin dil seviyelerinin ölçülerek okul dışında seviyelerine göre Türkçe kurslarında eğitim almalarının sağlanabileceği, İmamoğlu ve Çalışkan'ın (2017) araştırmalarında dil kursları ve ayrı sınıflarda eğitim verilmesi önerilerinin yer aldığı ve araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin herhangi bir dil eğitimi almadan okullara yerleşmesinin sorun olduğu, Aykırı'nın (2017) çalışmasında öğretmenlerin kurs açılması, öğrencilerin hazırlık sınıfına alınması, ekstra zaman ayrılması, farklı sınıf ya da okulda eğitim almaları önerilerinde bulunurlarken sınıf öğretmenlerinin Suriyeli öğrencilerin velileriyle çoğunun iletişim kuramadığını bunu ailelerin ilgisizliğiyle açıkladıklarını ve iletişim için bir çözüm önerisi getirmedikleri belirlenmiş, Kardeş ve Akman'ın (2018) çalışmalarında okul öncesi eğitimle öğrencilerin okula uyum ve dil problemlerinin daha kolay aşılabileceği araştırmaları alanyazında Suriyeli öğrencilerin dil problemlerinin çözümüne ilişkin yer almaktadır. Bu çalışmalar Suriyeli öğrencilerin eğitim süreçlerinde en çok karşılaşılan sorunun dil sorunu olduğu ve sorunların çözümüne yönelik öğrenci, aile ve sistem açısından farklı öneriler getirildiğini göstermektedir.

Araştırmaya göre öğretmenlerin bir diğer önerisi dikte çalışmalarının artırılması olarak belirlenmiştir. Araştırma sonuçları öğretmenlerin yöntem/teknik, etkinlik/materyal ve ölçme değerlendirme süreçlerinde yaptığı uygulamalar arasında en fazla kullanılan uygulamalar arasında dikte olmasına rağmen yazma becerilerini daha etkili kazandırmak adına verilen öneriler arasında da başlarda yer alması dikkat çekmektedir. Bu durum diktenin yazma becerisinin tüm süreçlerinde yer alabildiğini, dikte çalışmalarına fazlaca yer verilmesine rağmen bu çalışmaların hâlâ artırılması gerektiğine ve önemine işaret ediyor olabilir.

Araştırma sonuçları Suriyeli öğrencilerin yazma becerisinin daha etkili kazandırılmasında öğretmenlerin kitaplarla ilgili önerilerinin de olduğunu göstermektedir. Kitaplardaki metinler sadeleştirilmeli ve kitaplardaki görseller artırılmalı önerileri kitapla ilgili öneriler arasında belirtilmektedir. Kitaplardaki metinlerin uzunluğunun ve içeriğinin Suriyeli öğrencilerin yazma becerilerini geliştirmede zorluk çıkardığı ve öğrencilere ağır geldiği düşünülmektedir. Suriyeli öğrenciler için kitaplardaki görsellerin yetersiz olduğu ve artırılması gerektiği belirtilmiştir. Suriyeden gelen ve Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrenciler için dil ne kadar somutlaştırılırsa o kadar faydalı olacağı, görsellerin bu nedenle artırılması gerektiği söylenebilir. Öneride bulunan birçok öğretmenler var olan programın kitaplarında sadece birtakım değişiklik önerilerinde bulunmaları, kitapların yetersiz olmasıyla beraber var olan kitapları faydalı bulduklarına işaret ediyor olabilir. Demir'in (2015) Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde materyal yetkinliğinin incelendiği araştırmasında metinlerin anlaşılır ve düzeye uygun olmasının yanı sıra Türkçe öğretiminde öğretilecek kavram ve ifadelerin görsellerle desteklenmesi gerektiğini ifade etmesi çalışmayı destekler niteliktedir.

Araştırma sonuçlarına Suriyeli öğrencilerin yazma becerisinin daha etkin kazandırılması adına verilen öneriler arasında bu öğrenciler için ayrı program, kitap ve araç gereç olması yer almaktadır. Eğitim sistemimizde var olan yerine veya var olanı düzenlemek yerine yeni bir program, kitap, araç gereç önerisi öğretmenlerin var olan programın faydasını ve tamamen yeni bir program, kitapla sınıf içinde zaman yönetimi, bir sınıfta aynı anda birden fazla programın uygulanıp-uygulanamayacağı gibi birçok konunun göz ardı edildiğini gösteriyor olabilir.

Araştırmaya göre sınıf mevcutlarının düşürülmesi Suriyeli öğrencilerin yazma becerilerini geliştirme sürecinin daha etkili kazandırılmasında verilen öneriler arasında belirtilmiştir. Bu öneriyle sınıfların yazma becerilerini kazandırmak için kalabalık olduğunu ifade edilmiştir. Sınıf mevcutlarının kalabalıklığı birçok alanda sıkıntı oluşturduğu gibi diğer becerilere göre daha fazla zaman ve ilgi gerektiren yazma becerisinde de hem öğretmen hem öğrenci açısından sorun olduğunu düşündürmektedir. Sınıf mevcutlarının düşürülmesiyle bireysel olarak söz konusu öğrencilere daha çok zaman ayrılabilir ve böylece yazma becerilerini kazandırmada hız ve etkililik açısından daha faydalı olabilir. Koçoğlu ve Yanpar Yelken'in (2018) çalışmalarında her öğrenciye ayrılan sürenin artırılması ve daha kaliteli bir Türkçe eğitimi için Suriyeli öğrencilerin bulunduğu sınıfların mevcudunun düşürülmesinin belirtilmiştir. Morali'nin (2018) çalışmasına göre Suriyeli çocukların yabancı dil olarak öğretiminde sınıf ortamından kaynaklı birçok problem arasında sınıfların kalabalık olmasının da yer aldığı görülmektedir. Bu problemin başka sorunlara da yol açtığının belirtildiği araştırma bu çalışmayı destekler niteliktedir.

Araştırma sonuçları öğretmen önerileri arasında aile desteğinin olması yer almaktadır. Bu öneriyle Suriyeli ailelerin bir kısmının öğrencisinin eğitim sürecini desteklemediği sonucuna varılabilir. Aile desteğinin olmaması ailenin ülkelerindeki yaşadığı travmatik durumdan kaynaklı olabileceği gibi sosyo-ekonomik düzeyinden, eğitim seviyesinden veya dil problemlerinden kaynaklı olabilir. Türkçeye yeteri kadar hakim olmayan aile öğrencisinin eğitim sürecini ve gerekliliklerini de yeteri kadar destekleyemeyeceği düşünülebilir.

Araştırmaya göre oyun öğretimine ağırlık verilmeli önerisi Suriyeli öğrencilerin yazma becerilerinin daha etkili kazandırılması için verilen önerilerden biri olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç Suriyeli öğrencilerin yazma süreçlerinde yeteri kadar oyun öğretiminin olmadığına işaret ediyor olabilir. Söz konusu seviyenin ilkökul kademesindeki çocuklar olması ve oyunun tüm çocuklar için ortak bir araç olması yazma becerisinin kazandırılma sürecinde etkili olabileceği düşünülebilir.

Araştırmaya göre yazma becerisinin Suriyeli öğrencilerde daha etkin kazandırılmasında ana dillerinde öğretmen olmalı önerisinin olduğu belirlenmiştir. Eğitim sürecinde ana dillerinde bir öğretmene ihtiyaç duyulması yine yeterli dil

olmayışını, dil problemini vurguluyor olabilir. Suriyeli öğrenciler için ana dillerinde bir öğretmenin varlığının tercüman görevini temsil etmesiyle dil probleminden kaynaklı yanlış anlamları veya anlaşılammayı hızlıca ortadan kaldıracacağı düşünülmektedir. Fakat böyle bir çözümün dile maruz kalarak öğrenme durumunu tamamen ortadan kaldıracabileceğinin ve dili öğrenmeyi geciktirebilme olasılığının göz ardı edilmemesi gerektiği düşünülmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre düzeye göre sınıf kayıtları yapılmalı önerisi yazma süreci için verilen öneriler arasında olduğu görülmektedir. Bu durum süreçte öğrencilerin dil ve akademik seviyesine göre değil yaşına göre sınıf kayıtları yapıldığı sonucuna ulaşılmaktadır. Suriyeli öğrencilerin Türkçe seviyesinin tespit edilerek sınıflara yerleştirilmesinin yazma becerilerine olan hazırbulunuşluğunu da ölçeceğinden yazma sürecinde daha verimli olacağı düşünülebilir. Morali (2018) çalışmasında önemli sorunlardan birinin de sınıf düzeyi olduğu, Turan ve Polat (2017) çalışmalarında okula gelen öğrencilerin gelişim farklılıklarından dolayı ve ara sınıflarda eğitime dahil olan öğrencilerin sorun yaşadıklarını, dil öğrenmede gelişim farklılığı ve kritik dil öğrenme dönemlerinin önemli olduğu, Koçoğlu ve Yanpar Yelken (2018) araştırmalarında Suriyeli öğrencilerin çeşitli sebeplerle düzenli eğitim alamadıkları özellikle ara sınıflarda gelen öğrenciler arasında Türkçe dil becerilerinin farklı olduğu ve bulgularına göre Suriyeli öğrencilerin Türkçe dil seviyelerine bakılmaksızın rastgele sınıflara dağıtılmış olduğu araştırmalarda yer almaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre Suriyeli öğrencilerin yazma becerilerinin daha etkili kazandırılmasında bölgesel eğitim programı olmalı önerisi yer almaktadır. Bu sonuç eğitimle ilgili süreçlerde dil, sosyal veya kültürel açıdan bölgesel birtakım farklılıklar olduğunu bunun sonucunda eğitimde de farklı uygulamalar olması gerektiğini gösteriyor olabilir.

Araştırmaya göre Suriyeli öğrencilerin yazma becerilerinin daha etkin kazandırılması için öneriler arasında yazma sürecinde öğretmenlerin rolüne yer verildiği belirlenmiştir. Sonuca göre öğretmenlerin yine öğretmenlerle ilgili, öğrencilere tutumlarının iyileştirilmesi gerektiği önerisini ifade ettikleri görülmektedir. Bu durum yazma becerilerinde öğrencinin süreçte tek başına rol almadığını, sürecin rehberi ve uygulayıcısı olan öğretmenlerin tutumlarının öğrencinin yazma becerisinde etkin rolü olduğunu göstermektedir.

Araştırma sonuçlarına göre yazma becerisini etkili kazandırma sürecinde Suriyeli öğrencilerin sosyal becerilerinin artırılması ve anında dönüt sağlanması diğer öneriler arasında olduğu belirlenmiştir. Bu durum sosyal becerilerin akademik başarıya da etki ettiğini gösteriyor olabilir.

Sonuç olarak araştırmanın tüm bulguları incelendiğinde ilk ve ortak sorunun dil sorunu olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin yazma becerilerinin düşük olduğu ve buna rağmen öğrencilerin yazmaya istekli oldukları, yaklaşımlarının iyi olduğu sonucuna varılmıştır. Mevcut Türkçe Öğretimi Programının faydalı fakat yetersiz olduğu ve birtakım değişikliklere ihtiyaç duyulduğu anlaşılmıştır. Birçok beceri ve alanın önündeki engelde olduğu gibi yazma ve yazma becerisinin gelişiminin önündeki en büyük sorunun dil sorunu olduğu tespit edilmiştir. Bu sorunlara yönelik öğretmenlerin çeşitli uygulamalar yaptığı ve sorunların çözümüne yönelik çeşitli önerilerinin bulunduğu ulaşılmıştır. Bu önerilerin en başında yine dil sorununu çözmeye yönelik olarak okul eğitimi öncesi hazırlık Türkçe kursları verilmesi, öğrenciye ve aileye ek Türkçe kursları açılması gerektiği, bunun yanı sıra oyunla öğretim, dikte, teknoloji kullanımı gibi önerilerin de yer aldığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Kaynakça

- Akkaya, A. (2013). Suriyeli mültecilerin Türkçe algıları. *EKEV Akademi Dergisi*, 17/56, 179-190.
- Aykırı, K. (2017). Sınıf öğretmenlerinin sınıflarındaki Suriyeli öğrencilerinin eğitim durumlarına ilişkin görüşleri. *Turkish Journal of Primary Education*, 2, 44-56.
- Büyükkız, K. K. ve Çangal, Ö. (2016). Suriyeli misafir öğrencilere Türkçe öğretimi projesi üzerine bir değerlendirme. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(3), 1414-1430.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (17. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Demir, T. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde materyal yetkinliği–ders kitapları-. *Dil Dergisi*, 166, 43-52.
- Demirel, Ö. (1999). *Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Dönmez, M. İ. ve Paksoy, S. (2015). Türkiye’de öğrenim gören Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğrenmede karşılaştıkları sorunlar üzerine bir araştırma: Kilis 7 Aralık Üniversitesi örneği. *International Journal of Languages’ Education and Teaching*, 1907-1919.
- Erdem, C. (2017). Sınıfında mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları öğretimsel sorunlar ve çözüme dair önerileri. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 26-42.
- Geçici Koruma Yönetmeliği (2014) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141022-15-1.pdf> adresinden 26.08.2019 tarihinde ulaşılmıştır.
- Gündüz, O. ve Şimşek, T. (2012). *Uygulamalı yazma eğitimi el kitabı* (2. Baskı). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Güneş, F. (2007). *Türkçe öğretimi ve zihinsel yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2016). *2016 Türkiye Göç Raporu*. https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/YillikGocRaporlari/2016_yiik_goc_raporu_haziran.pdf adresinden 26.08.2019 tarihinde ulaşılmıştır.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2019). *Geçici Koruma*. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden 26/08/2019 tarihinde ulaşılmıştır.
- Gürbüz, R. ve Güleç, İ. (2016). Türkiye'de eğitim gören yabancı öğrencilerin Türkçeye ilişkin görüşleri: Sakarya Üniversitesi örneği. *Sakarya University Journal of Education*, 6(2), 141-153.
- İmamoğlu, H. V. ve Çalışkan, E. (2017). Yabancı uyruklu öğrencilerin devlet okullarında ilköğretim eğitime dair öğretmen görüşleri: Sinop ili örneği. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 529-546.
- Karasar, N. (2006). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kardeş, S. ve Akman, B. (2018). Suriyeli mültecilerin eğitimine yönelik öğretmen görüşleri. *İlköğretim Online*, 17(3), 1224-1237.
- Keskinkılıç Kara, S. B. ve Şentürk Tüysüzler, B. (2017). Sığınmacı öğrencilerin eğitimi sürecinde yaşanan sorunlara ilişkin yönetici, öğretmen ve veli görüşleri. *Akamedik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5/44, 236-250.
- Koçoğlu, A. ve Yanpar Yelken, T. (2018). Suriyeli öğrencilere Türkçe dil becerilerini kazandırma sürecinde ilköğretim Türkçe dersi öğretim programları ile ilgili öğretmen görüşleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 6(2), 131-150.
- Kuzu Jafari, K. Tonga, N. ve Kışla, H. (2018). Suriyeli öğrencilerin bulunduğu sınıflarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin görüşleri ve uygulamaları. *Academy Journal of Educational Sciences*, 2(2), 134-146.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2018a). *Geçici koruma altındaki öğrencilerin eğitimi hizmetleri*. https://hobgm.meb.gov.tr/meb_ys_dosyalar/2018_12/03175027_03-12_2018__Ynternet_BYlteni.pdf adresinden 27.08.2019 tarihinde ulaşılmıştır.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2018b). Türkçe Dersi Öğretimi Programı.
- Moralı, G. (2018). Suriyeli mülteci çocuklara Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde karşılaşılan sorunlar. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(15), 1426-1449.
- Özer, Y. Y., Komsuoğlu, A. ve Ateşok, Z. Ö. (2016). Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitimi: sorunlar ve çözüm önerileri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(37), 76-110.
- Saban, A. (2006). Lisansüstü öğrencilerin nitel araştırma metodolojisine ilişkin algıları. *15. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, Muğla Üniversitesi.
- Sarıtaş, E., Şahin, Ü. ve Çatalbaş, G. (2016). İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(1), 208-229.
- Senemoğlu, N. (2007). *Gelişim öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya*. Ankara: Gönül Yayıncılık.
- Tarcan, A. (2004). *Yabancı dil öğretim teknikleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Turan, M. ve Polat, F. (2017). Türkiye'de öğrenim gören yabancı uyruklu ilköğretim öğrencilerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Qualitative Studies (NWSAQS)*, 12(4), 31-60.
- Türk Dil Kurumu. (2019). *Göç*. <http://sozluk.gov.tr/> adresinden 26/08/2019 tarihinde ulaşılmıştır.
- UNHCR (2019). *Türkiye'deki mülteciler ve sığınmacılar*. <https://www.unhcr.org/tr/turkiyedeki-multeciler-ve-siginmacilar> adresinden 05/08/2019 tarihinde ulaşılmıştır.
- UNICEF (2017). *Children of Syria*. http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/Children_%20of%20Syria_01.2007_TR.pdf adresinden 05/08/2019 tarihinde ulaşılmıştır.
- UNICEF (2019). *Genç göçmenler, mülteciler ve sığınmacılar*. <http://www.unicef.org.tr/sayfa.aspx?id=59> adresinden 25/08/2019 tarihinde ulaşılmıştır.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.